

EL MUNDO RELIGIOSO

La religión ibera es politeísta, aunque apenas se tiene información sobre sus creencias y dioses. Formada a través de un proceso sincrético entre una religión naturalista, de raíces ancestrales, y las influencias mitológicas y rituales de los pueblos colonizadores.

Uno de los aspectos mejor conocidos es el mundo funerario. Los iberos incineran a sus muertos sobre una pira o ustrinum. Tras la cremación del cuerpo, se recogen sus cenizas, se lavan y se depositan en un loculus o agujero generalmente dentro de una urna. Junto a los restos del incinerado, se coloca el ajuar, compuesto por piezas personales que reflejan su status social como armas, herramientas, fíbulas, agujas, cuentas de collar y otros objetos relacionados con el ritual funerario, como recipientes, exvotos, amuletos y ofrendas alimenticias. Diversas ceremonias se desarrollan durante las exequias, así se documentan cortejos y desfiles en las escenas pintadas de la cerámica de Sant Miquel de Lliria o el grupo de plañideras y flautistas de Horta Major en Alcoi. Juegos funerarios aparecen en las esculturas de La Alcudia de Elx y, finalmente, se registran testimonios de libaciones y banquetes en las necrópolis de Cabezo Lucero o El Molar, en Alicante. Las tumbas son siempre anónimas sólo después de la conquista romana se empiezan a utilizar lápidas funerarias como la de Sinarcas, en Valencia o Els Vinyets y Canet Roig, en Castellón.

La escultura también permite acercarse a la espiritualidad ibérica. Animales fantásticos y mitológicos, como el grifo de La Alcudia de Elx, las esfinges de Agost y de Elx, y las sirenas del Corral de Saus de Moixent, evocan ideas de ultratumba; leones y toros aparecen formando parte de los monumentos funerarios. En cuanto a las representaciones humanas, destacan las figuras de guerreros, oferentes

y divinidades como la Dama de Elx y la de Guardamar del Segura, y los conjuntos funerarios escultóricos de Elx y del Corral de Saus. El área de expansión de la escultura en piedra se reduce al sur de la provincia de Valencia y Alicante.

Los lugares de culto en el mundo ibérico son muy variados, lo que indica la complejidad de su mundo religioso. Los grandes santuarios son lugares de peregrinación donde los fieles depositan sus ofrendas, como el de La Serreta de Alcoi conocido por la gran cantidad de exvotos de terracota en él hallados. Las cuevas santuario, donde se encuentran numerosos recipientes para libaciones, gozan de una gran tradición como lugares sagrados. Finalmente, los templos de la Illeta dels Banyets de El Campello, el de La Escudilla de Zucaina o el del Tossal de Sant Miquel de Lliria son recintos sacros con altares, betilos y numerosas ofrendas.

Dameta que formava part d'un gran monument funerari. Segle IV a.C. Corral de Saus, de Moixent.

Damita que formava parte de un gran monumento funerari. Siglo IV a.C. Corral de Saus, Moixent.

Pebeter de la deessa Tanit, de terra cuita. Segles III-II a.C. Necrópolis de l'Albufereta d'Alacant.

Pebetero de la diosa Tanit, de terracota. Siglos III-II a.C. Necrópolis de la Albufereta de Alicante.

EL MÓN RELIGIÓS

La religió dels ibers és politeïsta, encara que a penes hi ha informació sobre les seues creences i els seus déus. S'havia format a partir d'un procés sincrètic entre una religió naturalista, d'arrels ancestrals, i les influències mitològiques i rituals dels pobles colonitzadors.

Un dels aspectes millor coneguts n'és el món funerari. Els ibers incineren els seus morts sobre una pira o *ustrinum*. Després de la crema del cos, recullen les cendres, les llaven i les depositen en un *loculus* o forat generalment dins d'una urna. Juntament amb les restes de l'incinerat, col·loquen l'aixovar, compost per peces personals que en reflecteixen el nivell social com ara armes, ferramentes, fíbules, agulles, grans de collar i d'altres objectes relacionats amb el ritual funerari, recipients, ex-vots, amulets i ofrenes alimentàries. Celebren diverses cerimònies durant les exèquies, així ho docu-

menten els seguicis i les desfilades que hi ha a les escenes pintades de la ceràmica de Sant Miquel de Lliria o el grup de ploramorts i flautistes de l'Horta Major d'Alcoi. Jocs funeraris apareixen en les escultures de l'Alcúdia d'Elx i, finalment, hi ha registrats testimoniatges de libacions i banquets a les necròpolis de Cabezo Lucero o El Molar, a Alacant. Les tombes són sempre anònimes i només després de la conquesta romana comencen a utilitzar làpides funeràries com la de Sinarcas, a València o Els Vinyets i Canet Roig, a Castelló.

L'escultura també permet acostar-se a l'espiritualitat ibèrica. Animals fantàstics i mitològics, com el grifó de l'Alcúdia d'Elx, les esfinx d'Agost i d'Elx, i les sirenes del Corral de Saus de Moixent, evocuen idees d'ultra-tomba; lleons i bous apareixen formant part dels monuments funeràris. Quant a les representacions humanes, hi destaquen les figures de guerrers, oferents, i divinitats com la Dama d'Elx i la de Guardamar del Segura, i els conjunts escultòrics d'Elx i del Corral de Saus. L'àrea d'expansió de l'escultura en pedra es redueix al sud de la província de València i Alacant.

Els llocs de culte en el món ibèric són molt variats, cosa que dóna idea de la complexitat del seu món religiós. Els grans santuaris són llocs de pelegrinatge on els fidels depositen les seues ofrenes, com el de La Serreta d'Alcoi conegut per la gran quantitat d'ex-vots de terra cuita que s'hi van trobar. Les coves-santuari, on hi ha nombrosos recipients per a libacions, tenen una gran tradició com a llocs sagrats. Finalment, són recintes sagues amb altars, betils i nombroses ofrenes, els temples de la Illeta dels Banyets d'El Campello, el de La Escudilla de Zucaina o el del Tossal de Sant Miquel de Lliria.

Les tombes poden ser forats simples excavats en terra on es col·loca l'urna, com al Cigarralejo de Murcia; túmuls quadrats de pedres com els de la necròpolis de Cabezo Lucero, a Guardamar del Segura; pilars-estela com el de Monforte del Cid; o monuments turriformes com el de Pozo Moro, a Albacete, el de l'Horta Major, a Alcoi, i Pino Hermoso, a Orihuela.

Las tumbas pueden ser simples hoyos excavados en tierra donde se coloca la urna, como en el Cigarralejo de Murcia; túmulos cuadrados de piedra como los de la necrópolis de Cabezo Lucero, en Guardamar del Segura; pilares-estela como el de Monforte del Cid; o monumentos turriformes como el de Pozo Moro en Albacete, el de Horta Major, en Alcoi, y Pino Hermoso, en Orihuela.

